

МОТИВАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДРУЧНИКА З ГЕОГРАФІЇ ЯК ФОРМАТУ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В. О. Надтока,

кандидат педагогічних наук,

науковий співробітник відділу навчання географії та економіки

Інституту педагогіки НАПН України,

e-mail: nvo127@ukr.net

У статті визначено основні аспекти мотиваційної сфери в учнів восьмого класу, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу на уроках географії, їх вплив на особливості мотиваційного апарату підручника та на його формат взагалі. Узагальнено, що мотиваційний апарат підручника – це взаємопов'язаний матеріал у підручнику, який призначений або за сумісництвом спрямовує учня до різних форм навчально-пізнавальної діяльності.

Зважаючи на розвиток інформаційних технологій, висвітлено основні концептуальні засади національної геоінформаційної освітньої платформи, в основі якої повинні лежати діяльнісний, особистісно зорієнтований, краєзнавчий підходи та принцип курикулуму.

Ключові слова: мотиваційна функція; мотиваційний апарат підручника; національна геоінформаційна освітня платформа.

Постановка проблеми. Освітня система України перебуває наразі в процесі реформування – рухається в напрямку освоєння постіндустріального інформаційного простору. Ці процеси характеризуються постійним збільшенням обсягу наукової інформації, посиленням освітніх інтеграційних процесів та зростанням ролі особистості як суб'єкта освіти, що робить учня центральною фігурою у навчальному процесі на уроках географії.

Географія як шкільна дисципліна має формувати в учнів систему поглядів на світ, їхнє мислення, географічну компетентність та екологічну культуру. У процесі навчання географії важливо перейти від заучування фактів до засвоювання сенсу подій і явищ, формування інтегрованих умінь і розвитку інтелектуальних здібностей учнів [12].

На сьогоднішній день науковці перебувають в постійному пошуку щодо питання як модернізувати шкільну географічну освіту таким чином, щоб географія як шкільний предмет стала

соціально-активною та соціально-значимою для учнів, з одного боку (учні повинні мати можливість реально використовувати отримані географічні знання ще в процесі вивчення географії в школі), та взаємопов'язаною із географічною наукою – з другого.

Будь-яка діяльність людини та психічна активність обумовлюється певною мотивацією. Це стосується усіх пізнавальних процесів: сприймання, мислення, уяви та пам'яті. Таким чином, пізнавальні процеси невід'ємні від особистості та її мотиваційної сфери [15]. Відповідно, навчальна діяльність учнів на уроках географії в основній школі не є виключенням.

У психологічній науці є такий погляд, що діяльність людини чимось спонукається, тому і навчальна діяльність учнів на уроках географії в основній школі має ідентичну природу походження. За словами Є. Ілліна, саме спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб людини, і називається мотивом [6]. Тому мотивація діяльності – це матеріальний чи ідеальний предмет потреби, який чуттєво сприймається або даний лише в уявленні [8]. Відповідно, О. Видра уточнює, що навчальна мотивація – це система психологічних факторів, які зумовлюють навчальну діяльність (потреби, мотиви і все, що входить у мотиваційну сферу особистості) [1].

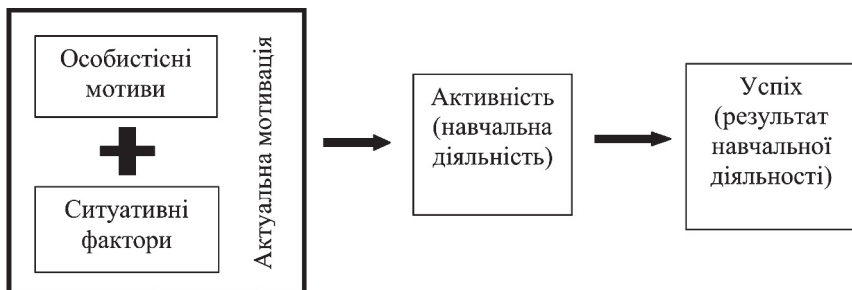

Рис. 1. Структурно-діяльнісна модель мотивації (за С. Занюком [3])

Тому на уроці географії структуру актуальної навчальної мотивації складає велика кількість різноманітних особистісних мотивів та ситуативних факторів таких, як складність та доступність навчального матеріалу, інтерес учня та інші, а багато з них формуються на основі підручника тому, який активно включається в навчально-виховний процес його суб'єктами. Даний зв'язок можна побачити на структурно-діяльнісній моделі мотивації (рис. 1), що показує її вплив на результати навчально-виховної діяльності на уроках географії.

Важливість підручника з географії, як провідного компонента навчально-методичного забезпечення, підкреслюють функції, що він повинен виконувати: інформаційна, компетентнісна, навчально-інтерактивна, оцінювально-результативна, розвиваюча, управлінська, особистісно-формуюча, а також мотиваційна. Саме мотиваційна функція полягає у наявності матеріалу, що сприяє формуванню та розвитку в учнів інтересу і мотивації; відповідність навчального матеріалу віковим особливостям учнів; наявність засобів емоційного впливу на реципієнта; захопливість форм і способів викладу матеріалу [14]. Тобто взаємопов'язаний матеріал у підручнику, що призначений або за сумісництвом спрямовує учня до різних форм навчально-пізнавальної діяльності, називається мотиваційним апаратом підручника.

Аналізуючи актуальні підручники із географії України восьмого класу у 2015–2016 навчальному році, можна помітити, що автори велику увагу приділяють інформаційній, компетентнісній, оцінювально-результативній та управлінській функціям підручника, виражаючи їх через основний текст підручника, відповідні рубрики та ілюстративний матеріал. Інші функції, у тому числі мотиваційна, відходять на другий план. Мотиваційний апарат підручників переважно представлений ілюстраціями, що опосередковано задіяні в основному тексті підручника; до основного тексту підручника та деяких ілюстрацій подано діяльнісно-мотивуючі запитання та завдання, що спрямовують учнів до навчально-пізнавальної діяльності. Основний та додатковий тексти подаються у формі викладу навчального матеріалу, що орієнтується на узагальнені психолого-вікові особливості учнів. У такому випадку постає питання: чи мотиваційний апарат підручників може спрямувати діяльність усіх учнів одночасно у навчально-пізнавальне русло на однаково високому рівні? Для того, щоб дати відповідь на зазначене питання, потрібно розглянути основні аспекти, що впливають на формування мотиваційної сфери восьмикласника.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика мотивації навчальної діяльності як психологічне явище цікавило багатьох українських та закордонних вчених. Серед яких найбільший вклад внесли: Л. Божович, С. Занюк, Є. Іллін, О. Леонтьєв, А. Маркова, М. Матюгіна, Ж. Ньютон та інші. Теоретико-методичні засади використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті висвітлені в роботах українських вчених: В. Бикова, М. Жалдака, О. Коневщинської, В. Лапінського, Ю. Машбиця, Л. Остапчука, В. Остроуха та інших. Нині проблемою модернізації та вдосконалення підручника з географії для основної школи за-

ймаються: В. Бойко, Л. Вішнікіна, С. Коберник, М. Криловець, О. Надтока, Т. Назаренко, Л. Покась, О. Топузов, В. Яценко та інші.

Метою статті є визначення основних аспектів мотиваційної сфери в учнів восьмого класу, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу на уроках географії, їх вплив на особливості мотиваційного апарату підручника та на його формат взагалі та висвітлення концептуальних засад національної геоінформаційної освітньої платформи.

Виклад основного матеріалу. У процесі онтогенезу особистості психічна сфера не є сталою, а постійно трансформується, змінюється та зазнає якісних перетворень. Відповідно, як зазначає О. Сергеєнкова, з віком потреби і мотиви та їх структура (зовнішні або соціальні та внутрішні або особистісні) зазнають відповідних змін [13]. Одним із важливих трансформаційних періодів розвитку є підлітковий вік, в який, відповідно до зміни психолого-вікових особливостей учня та соціальних умов, змінюється структура мотивації навчальної діяльності. В учнів основної школи в навчальній мотивації на перший план поступово, все більше, виходять внутрішні мотиви. З іншого боку, це не означає, що зовнішні мотиви нівелюються, навпаки — оновлюються, але вже починають посилюватися внутрішні мотиви, утворені на основі особистісних переконань та потреб. Багато учнів в основній школі починають задумуватися над важливістю навчання заради майбутнього. Як вдало зазначає О. Видра, на основі різних внутрішніх переконань вони визначають цікаві та не цікаві предмети, розподіляють на потрібні та непотрібні для їх розвитку [1], але “моральні установки підлітка часто не мають опори у справжніх моральних переконаннях” [6], що впливає на ефективність освоєння навчальних дисциплін та компетентність учнів у відповідних галузях.

Також у цей період розкривається важлива ознака мислення — це схильність до експериментування та міркувань, що полягає у бажанні не сприймати все на віру, а самостійно перевірити, особисто впевнитися в істинності знань та думок [10; 11]. Ця особливість, як свідчить практика, у восьмому класі під час вивчення географії загострюється тому, що учні, маючи певний набір знань, умінь та навичок, отриманий під час вивчення географії у попередніх курсах, не бажають сприймати готовий матеріал.

Відповідно до навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів з географії, навчальні курси зазначеного предмета сконцентровані в основній школі — у 6–9-му класах. Якщо структура та зміст курсів “Загальна географія” у 6-му класі та

“Географія материків та океанів”, відповідно, у 7-му не зазнали значних кількісних змін, а переважно – якісних, то, починаючи з 8-го класу, спостерігається спрощення та об’єднання навчальних географічних курсів (із 3-х у 2). Таким чином, відбулося ущільнення географічних курсів із 156 до 122 годин. Якщо подивитися на розподіл змісту в оновленій програмі, можна побачити наступне – у 8-му класі 47 год (52 год у навчальній програмі 2006 р.) припадає на вивчення фізико-географічних особливостей території України, тобто розподіл часу на вивчення зазначених аспектів майже не змінився і залишився практично на попередньому рівні, а інші 23 год виділено на вивчення населення України та світу (12 год), особливостей свого регіону та резерв часу. Хоча позитивним віянням нової програми є те, що населення України вивчається у розрізі відповідних світових аспектів, що допоможе побачити місце України у світі.

В учнів 6–9-х класів відбуваються якісно-кількісні процеси у напрямку зростання, у сферах уваги, уяви, пам’яті. Мислення поступово переходить на новий логічно-смысловий рівень і впливає на психічні процеси учня [10; 11; 13]. Однією із особливостей мотивації, особливо в сучасний період, є виникнення у школяра стійкого інтересу до певного предмета. Цей інтерес не проявляється несподівано, у зв’язку із ситуацією на конкретному уроці, а виникає поступово, відповідно до накопичення знань, і спирається на внутрішню логіку цього знання [6]. Тобто все більше з віком в учнів формується залежність уваги, уяви, пам’яті від мислення: чим більш зрозумілий, логічно обґрунтований навчальний матеріал для учня, тим ефективніше він буде його вивчати.

У географічному курсі “Україна у світі: природа, населення” у восьмому класі потрібно представити структурований, узагальнений матеріал, що реалізує програму. З іншого боку, також важливо, щоб була представлена інформація, яка б дала змогу учневі особисто осмислити досить складний матеріал, що лежить на перетині фізичної та суспільної географії, зрозуміти відповідні географічні процеси та навчитися аналізувати місце України у світі. Важливо розглянути у відповідному розділі населення України крізь призму світових демографічних процесів та на основі них сформувати в учнів основні поняття (природний рух, природний приріст, агломерація тощо), потрібно оперувати динамічною демографічною інформацією та навчити учнів використовувати цю інформацію в режимі online для аналізу та розуміння демографічних процесів.

Підручник як один із основних засобів навчання географії у восьмому класі (робота з ним — один із основних методів навчання географії) повинен відповідати зазначеним вище особливостям, щоб ефективно виконувати мотиваційну функцію. Мотиваційний апарат підручника з курсу “Україна у світі: природа, населення” у восьмому класі є одним із найбільш важливих тому, що в силу активізації внутрішньої мотивації навчальної діяльності в учнів він зумовлює ефективність виконання підручником інших функцій та навіть впливає на ефективність виконання функцій відповідного курсу.

Зважаючи на постійну інтенсифікацію та розширення інформаційного простору, можна виділити якісні ознаки, що найбільше будуть впливати на мотиваційну сферу учня під час вивчення географії у восьмому класі:

- поступово збільшується кількість та якість освітнього програмного забезпечення;
- відбуваються позитивні зрушення у напрямку комп’ютеризації освіти (майже 100 % шкіл в Україні забезпечені комп’ютерною технікою [4]);
- інформаційне середовище змінює особливості та спосіб мислення: учні надають перевагу мережі Internet та колективному способу вирішення завдань, а також швидше змінюють джерела інформації [16].

Однак не можна не брати до уваги фактори протилежного характеру:

- низький рівень індивідуалізації комп’ютерного забезпечення освітньої галузі (один комп’ютер у системі вітчизняної середньої освіти припадає на 28 учнів (багато із яких морально та технічно застарілі), натомість у Європі цей показник становить один комп’ютер на 5–6 учнів і менше [9]);
- постійно зростаючий рівень комп’ютерної та програмної освіченості вчителів.

Зважаючи на зазначене вище, потрібно визначити концептуальні питання та вимоги до розроблення сучасного “підручника”:

- має бути аналіз потреби у жанрі, а особливо у форматі, навчальної літератури на сучасному етапі розвитку української освіти;
- має здійснюватися моделювання змістової та процесуальної підстав кожного підручника [5] таким чином, щоб він взаємодіяв із мотиваційною сферою учня на особистісному рівні (давав змогу учневі більш самостійно обирати вектор, спектр, кількість та якісний рівень навчальної інформації географіч-

ного характеру, з якою він зможе працювати), щоб матеріал був для нього якомога зрозуміліший та цікавіший. Проте не можна нівелювати значення узагальненого, структурованого та фундаментального навчального матеріалу, це дає змогу систематизувати навчальний матеріал.

Мотивація навчальної діяльності в учнів восьмого класу має складну природу походження – зумовлена особистісними чинниками (спосіб мислення, концентрація уваги тощо) та постійним прогресом у розвитку інформаційного простору, що ставить нові вимоги перед мотиваційним апаратом підручника. Мотиваційний апарат підручника нині повинен орієнтуватися на окрему особистість – давати кожному учневі можливість віднайти таку рушійну силу, яка б спонукала його до навчальної діяльності, а вчителю дати змогу реалізувати завдання, поставлені перед кожною темою. Сучасні виклики ставлять такі вимоги та відкривають можливості, коли учні у восьмому класі, маючи певну базу географічних знань та певний рівень компетентності, потребують кожен різного типу матеріалу та різну його кількість. Вивчаючи, наприклад, тему “Етнічний склад населення” учень повинен мати не лише доступ до узагальненого матеріалу у вигляді параграфів із сталим наповненням, а й до структурованого динамічного матеріалу (фото-, відеоматеріали, програмне забезпечення, майстер-класи, схеми, таблиці, моделі тощо), який він мав би можливість швидко віднайти та редагувати відповідно до своїх запитів. Опрацьовуючи індивідуальний набір навчальної інформації, різних матеріалів учень може сформулювати особистий погляд щодо різних питань, які виникають упродовж вивчення теми “Етнічний склад населення”. Врахування висвітлених вище аспектів допоможе підвищити рівень мотивації восьмикласника під час вивчення географії, поступово перевести навчальний процес із узагальненого русла в індивідуально спрямоване. Однак підручник, зважаючи на його специфіку, не може на однаково високому рівні виконати мотиваційну функцію для кожного учня. Тому важливо започаткувати таку систему, на основі якої кожен суб’єкт навчального процесу може вибудувати свою географічну платформу, що буде відповідати його відповідним запитам, а в поєднанні з іншими – консолідуватися до рівня національної геоінформаційної освітньої платформи, що буде поступово, у процесі її розвитку, успадковувати функції підручника.

Як зазначають дослідники зазначеного питання, що пропонувані відповідні освітні платформи досить ефективно задовольняють потреби у навчанні особистісно зорієнтованого характе-

ру, але через свою вартість та технічну складність не всі з них є доступними для більшості навчальних закладів [7], а більшість з них (наприклад eLearning Server 3000, ATutor, LAMS, Moodle та ін.) розраховані для вищих навчальних закладів та переважно для дистанційного навчання [2]. Також проблеми викликає те, що більшість таких платформ є універсальними чи вузькоспеціалізованими та орієнтуються на принципи освітніх систем інших країн. Для курсу географії у восьмому класі вони не пристосовані, адже не враховують особливостей та принципів національної освітньої системи та психолого-вікових особливостей учнів восьмого класу.

Будуватися така платформа повинна на основі діяльнісного, особистісно орієнтованого, краєзнавчого підходів та базуватися на принципі курикулуму – як відкрита система. Тобто змістовно наповнюватися така платформа повинна самими користувачами та замовниками, відповідно до сформованих принципів шляхом широкої дискусії. Унаслідок узагальнення нижчих рівнів повинні формуватися рівні вищого порядку таким чином (рис. 2), щоб до наступного рівня відбирався матеріал узагальненого характеру, найбільш важливий та значущий із нижчого рівня. Тобто, вивчаючи тему “Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси”, учні та вчителі можуть в розрізі різних проектів чи досліджень зібрати певний матеріал по темі, у межах мікрорегіону свого проживання, та накопичувати в національній освітній геоінформаційній платформі на особистому рівні. Ці матеріали поступово будуть редагуватися, оновлюватися, а найбільш важливі узагальнюються до шкільного рівня, що може бути теж змістом проекту чи дослідження. Також важливим фактором є те, що такі дослідження будуть стимулювати вужчий розгляд загальних питань (наприклад, рельєфоутворюючі процеси), а учні зможуть одночасно використовувати свої знання в реальних умовах, що буде додатковою мотивацією до подальшого вивчення географії у восьмому класі.

Укомплектовуватися платформа повинна таким чином: чим вищий її рівень, тим матеріал більш узагальнений та стислий (наприклад, на національному рівні повинна міститися узагальнена інформація про географію України, якою вільно повинен оперувати кожен учень та основна частина суспільства), а чим нижчий рівень, тим більш обмежена за регіональним принципом кількість учнів повинна орієнтуватися у відповідному матеріалі. Тобто учень багато уваги буде приділяти вивченню географії свого регіону, на основі якого поступово буде знайомитись із відповідними закономірностями на рівні України та світу.

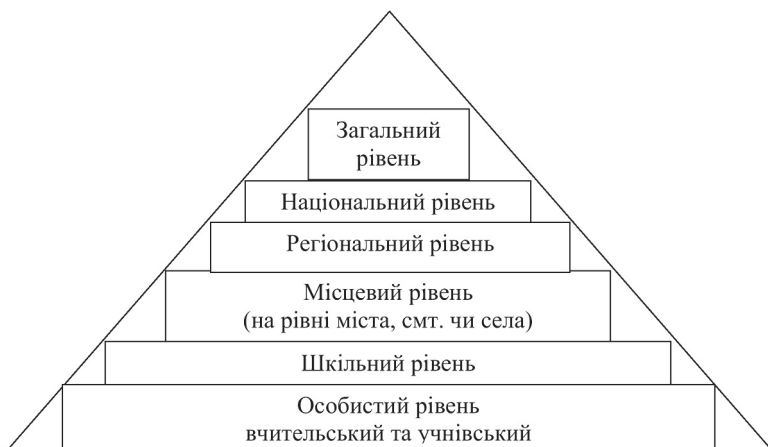

Рис. 2. Варіант рівневої структури національної освітньої геоінформаційної платформи для курсу з географії “Україна у світі: природа, населення”

Підручник, навпаки, має поступово набувати системно-організаційної та управлінської функцій по роботі зі згаданою вище освітньою платформою, а під час перехідного періоду – розкривати зміст курсу географії у 8-му класі на базовому (національному) рівні та бути доступним для сприйняття більшістю учнями.

Висновки. Отже, однією із рушійних сил навчально-виховного процесу є мотивація навчальної діяльності. Мотиваційна сфера восьмикласника під час вивчення географії у 8-му класі формується на основі:

- конфлікту внутрішніх мотивів і зовнішніх факторів мотивації;
- зростання залежності навчально-пізнавальних процесів від мислення, тобто його індивідуалізація та розвиток критичності;
- зміни способу та особливостей мислення на основі розвитку інформаційних технологій.

Таким чином, наразі мотиваційну функцію та функції основного носія змісту у курсі географії у 8-му класі не може виконувати сам підручник, що має досить обмежені можливості та орієнтується на всіх учнів одночасно. Зазначені аспекти сприяють створенню національної геоінформаційної освітньої платформи, яка формувалася б на основі діяльнісного, особистісно зорієнтованого та краєзнавчого підходів та на принципі курикулуму, що дозволить підвищити навчальну мотивацію учня, опрацьовуючи актуальний географічний матеріал із кожної теми.

Хоча деякі фактори вказують на те, що не можна нівелювати роль підручника у 8-му класі як важливої навчально-методичної системи. Він повинен функціонувати у симбіозі із національною геоінформаційною освітньою платформою, коли вона поступово, у процесі розвитку, перебирала б на себе функції підручника. У навчально-виховному процесі на уроках географії така платформа забезпечить можливість використовувати матеріали не сталого характеру, обмежені в об'ємі, а можна буде віднайти інформацію за індивідуальними характеристиками як вчителю, так і учню.

Література

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. Г. Видра. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
2. Демида Б. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір / Б. Демида, С. Сагайдак, І. Копил // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Комп’ютерні науки та інформаційні технології. – 2011. – № 694. – С. 98–107.
3. Занюк С. С. Психологія мотивації / С. С. Занюк. – К. : Эльга-Н ; Ника-Центр, 2002. – 352 с
4. Жалдак М. І. Використання комп’ютера в навчально-виховному процесі має бути педагогічно виваженим та доцільним // Комп’ютер в школі та сім’ї. – 2011. – № 3. – С. 3–12.
5. Жосан О. Е. Шкільний підручник: яким йому бути / О. Е. Жосан // Управління школою. – 2012. – № 13/14/15. – С. 73–77.
6. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.
7. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко ; за ред. В. М. Кухаренко. – Харів : Торсінг, 2001. – 320 с.
8. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во Моск. у-та, 1971. – 40 с.
9. Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи : зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. С. І. Здіорука. – К. : НІСД, 2014. – 124 с.
10. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.
11. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2006. – 360 с.
12. Самойленко В. М. Дидактика географії / В. М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 586 с.
13. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія : навч. посіб. / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – К. : ТОВ “Центр учбової літератури”, 2012. – 384 с.
14. Стадник О. Г. Функції підручника як провідного компонента навчально-методичного забезпечення шкільного предмету (на прикладі геогра-

- фії) / О. Г. Стадник // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2014. – Ч. 2. – С. 356–362. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_2_50
15. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
16. Naughton J. The internet: is it changing the way we think? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/technology/2010/aug/15/internet-brain-neuroscience-debate>.

References

1. Vydra O. H. Vikova ta pedahohichna psykhologhiia : navch. posib. / O. H. Vydra. – K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2011. – 112 s.
2. Demyda B. Systemy dystantsiinoho navchannia: ohliad, analiz, vybir / B. Demyda, S. Sahaidak, I. Kopyl // Visnyk Natsionalnogo universytetu "Lvivska politekhnikha". Kompiuterni nauky ta informatsiini tekhnologii. – 2011. – No 694. – S. 98–107.
3. Zanjuk S. S. Psihologija motivacii / S. S. Zanjuk. – K. : Jel'ga-N; Nika-Centr, 2002. – 352 s.
4. Zhaldak M. I. Vykorystannia kompiutera v navchalno-vykhovnomu protsesi maie buty pedahohichno vyvazhenym ta dotsilnym / M. I. Zhaldak // Kompiuter v shkoli ta simi. – 2011. – No 3. – S. 3–12.
5. Zhosan O. E. Shkilnyi pidruchnyk: yakym yomu buty / O. E. Zhosan // Upravlinnia shkoloiu. – 2012. – No 3/14/15. – S. 73–77.
6. Il'in E. P. Motivacija i motyvy / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2002. – 512 s.
7. Kukharenko V. M. Dystantsiine navchannia. Umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs / V. M. Kukharenko, O. V. Rybalko, N. H. Syrotenko ; za red. V. M. Kukharenko. – Khariv : Torsinh, 2001. – 320 s.
8. Leont'ev A. N. Potrebnosti, motyvy i jemocii / A. N. Leont'ev. – M. : Izd-vo Mosk. Un-ta, 1971. – 40 s.
9. Osvita y nauka v innovatsiinomu rozvytku suchasnoi Yevropy : zb. nauk.-ekspert. Materialiv / za zah. red. S. I. Zdioruka. – K. : NISD, 2014. – 124 s.
10. Pavelkiv R. V. Vikova psykhologhiia : pidruch. dlia stud. vshch. navch. zakl. / R. V. Pavelkiv. – K. : Kondor, 2011. – 468 s.
11. Savchyn M. V. Vikova psykhologhiia : navch. posib. / M. V. Savchyn, L. P. Vasylenko. – K. : Akademydav, 2006. – 360 s.
12. Samoilenko V. M. Dydaktyka heohrafii / V. M. Samoilenko, O. M. Topuzov, L. P. Vishnikina, O. F. Nadtocka, I. O. Dibrova. – K. : Pedahohichna dumka, 2014. – 586 s.
13. Serhieienkova O. P. Vikova psykhologhiia : navch. posib. / O. P. Serhieienkova, O. A. Stoliarchuk, O. P. Kokhanova, O. V. Pasieka. – K. : TOV "Tsentr uchbovoi literatury", 2012. – 384 s.
14. Stadnyk O. H. Funktsii pidruchnyka yak providnogo komponenta navchalno-metodychnoho zabezpechennia shkilnogo predmetu (na prykladi heohrafii) / O. H. Stadnyk // Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu. – 2014. – Ч. 2. – С. 356–362. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_2_50

15. Trofimov Yu. L. Psykholohiia : pidruchnyk / Yu. L. Trofimov, V. V. Rybalka, P. A. Honcharuk ta in. ; za red. Yu. L. Trofimova. – K. : Lybid, 2001. – 560 s.
16. Naughton J. The internet: is it changing the way we think? [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.theguardian.com/technology/2010/aug/15/internet-brain-neuroscience-debate>

Надтока В. А.

МОТИВАЦИОННАЯ ФУНКЦИЯ КАК ДВИЖУЩАЯ СИЛА МОДЕРНИЗАЦИИ УЧЕБНИКА ПО ГЕОГРАФИИ КАК ФОРМАТА УЧЕБНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

В статье определены основные аспекты мотивационной сферы у учащихся восьмого класса, влияющие на эффективность учебно-воспитательного процесса на уроках географии, их влияние на особенности мотивационного аппарата учебника и на его формат вообще. Обобщено, что мотивационный аппарат учебника – это взаимосвязанный материал в учебнике, предназначенный или по совместительству направляет ученика к различным формам учебно-познавательной деятельности.

Также в этой статье, в силу развития информационных технологий, освещены основные концептуальные основы национальной геоинформационной образовательной платформы. В основе платформы должны лежать деятельностный, лично ориентирован и краеведческий подходы и принцип куррикулуму.

Ключевые слова: мотивационная функция; мотивационный аппарат учебника; национальная геоинформационная образовательная платформа.

Nadtoka V.

MOTIVATIONAL FUNCTION AS THE DRIVING FORCE BEHIND THE MODERNIZATION OF TEXTBOOKS ON GEOGRAPHY, HOW THE FORMAT OF TEXTBOOKS

The educational system of Ukraine is developing and is characterized by a number of advanced features, leading to what the student is the central figure in the educational process on the lessons geography. Scientists today are in constant search on the issue: how to upgrade school geographical education so as to geography as a school subject, was not inert and descriptive discipline, and become socially active and socially meaningful for learners.

In the article the basic aspects of motivational sphere of learners in the eighth grade, affecting the efficiency of the educational process on the lessons geography, their impact on motivational features of the apparatus and the textbook format in general. Generalized that motivational apparatus the textbook – it is interconnected material in the textbook, what directs learners to different forms of teaching and learning activities. He currently has to rely on a separate identity – giving every learner the opportunity to find such a driving force that led to his educational activities, and allow the teacher to implement the tasks assigned to each topic. Motivational sphere a learners eighth grade while studying on geography formed based on: conflict internal motive and external factors of

motivation; growing dependence of educational and cognitive processes from thinking, that is, its individualization and development of criticality; changing the way of thinking and features based on the development of information technology.

Also, in this article, because of the development of information technology, submitted conceptual principles of national geoinformation educational platform. In the basis platform must be: activity approach, personally oriented approach and regional approach and improved by users on the basis of discussions.

Filled with content, this platform should by users and customers, respectively, formed by the principles and the general debate. As a result of lower levels of generalization should form higher order levels so that to the next level the selection generalized nature of the material, the most important and meaningful from lower level.

Keywords: motivational feature; motivational the apparatus textbook; national geoinformation educational platform.

УДК 371.32.91(07)

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ СТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

О. Ф. Надтока,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу навчання географії і економіки
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: nadtoka.ol@ukr.net*

Автором статті у попередніх випусках “Проблем сучасного підручника” неодноразово розглядалися науково-методичні засади використання різних методичних підходів у навчанні, а також шляхи їх упровадження через структуру та зміст підручників з географії. Стаття побудована на основі акумуляції попередніх матеріалів та їх узагальнення через формування методичної моделі підручника географії України. Наукова новизна полягає в тому, що у предметній методиці вперше комплекс методичних підходів реалізується через навчальний курс “Географія “Україна у світі: природа, населення”, який відображає тенденції глобалізації та національної ідентифікації, ретранслюючи інформацію про природу та населення нашої країни у світовому контексті. Це дає можливість формувати географічну картину світу учнів через призму своєї Батьківщини – України. Такі підходи певною мірою висвітлюють роль та місце географії у формуванні метапредметних знань.

Окрім цього, у статті відображається проектування та реалізація методичної моделі підручника географії для учнів 8-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. Зазначена модель підручника формується на кури-